

PL:

Pa: Ryszard Woz(met streepje)niak

Ma: Krystyna Paprocka-Wozniak (Vrouwen van Oberlangen)

Ik: Karol Wozniak en Wanda lipowski (06) 43 81 86 37 woznia@gmail.com

Ik ben Ryszard Wozniak. Ik ben in september 1944 geland in Cannes. Ik zit bij de 1^e pl divisie van generaal Maczek in het eerste peloton van het 1^e gemotoriseerde artillerieregiment. Van uit Brighton Camp zijn we aangekomen in Cannes, gesteund oor duizenden vliegtuigen. De ergste gevechten waren in Falaise. Daar was de lucht 24 uur per dag gevuld met kogels.

Kerst 1944/1945: We rukten op naar Rouen en vervolgens naar België, naar Baarle Nassau, Chaam, Gilze rijen, Breda Poolse weg-Nederland en vervolgens naar Duitsland Eindhoven was Wilhelmshafen. De route in Nederland Breda DorstGilze rijen Dongen Den Bosch-Zwolle Groningen en vervolgens Duitsland-Nordhorn Lingen-Meppen.

Dit zal voor iedereen wel een standaard verhaal zijn en voor iedereen hetzelfde. Ik probeer een ander kant te benadrukken. In een van de battles - Ik vertel het nu als zoon van Ryszard: Karol Wozniak – Mijn pa kwam aanrijden in een bren carrier als verkenners vanuit Breda richting Terheijden over de weg waar later Hispani Suiza een munitiefabriek stond. De brug lag eruit, maar lag niet onder vuur. We zijn daar rechts af gegaan langs het kanaal en zijn kilometers verder over een overgang kunnen gaan richting Terheijden. In Terheijden was een molen en die werd nog flink verdedigd door een groep Duitsers. We zijn om het dorp heengereden en ontdekten daar de molen en we hebben de situatie beschreven op een veilig afstand. Onze leiding stuurde daarop een Sherman en die heeft daar de hele zaak aan flarden geschoten. Het vuur stopte en een groepje Duitsers kwam over de weg om zich over te geven. Ze werden niet gevangengenomen. Daar hadden we geen plaats voor en geen mogelijkheden. We hebben ze alles afgenomen en de Duitsers laten "vluchten" zo hard ze konden rennen. In ons voertuig zat mede soldaat Trela. Hij moest naar achteren het gebied achter ons voertuig steeds bewaken met een mitrailleur. Onze kommandant was toen Komar. Ook Radke (een zeer jonge jongen in gehavend plunje kwam er ineens bij. De opmars ging verder en bij Coevorden zagen we als verkenners vrouwen op een boerenland met aardappelen werken. De Duitsers die ze bewaakten vluchtten de bossen in. De vrouwen bleken Poolse vrouwen te zijn. Moet je voorstellen als pool, rijd je rond in een oorlog. Niets van de taal waar je bent begrijp je en ineens vrouwen, die pool spraken. Het vrouwenkamp in het Schwarzes Moor bij Oberlangen was snel gevonden en dat werd daar bevrijd door de Polen. De leiding van het kamp werd onder handen genomen door de vrouwen (geraamtes) die dat nog konden opbrengen. Dat liep niet goed af voor de Duitsers. Nadat de overgave in Wilhelmshafen een feit was gingen de Polen terug naar het hoofdkwartier in Meppen/Lingen (1946 denk ik)

Daar waren inmiddels de Poolse dames (van de opstand van Warschau) ook natuurlijk naar toe gebracht.. `Mijn pa is toen met mijn – een van de gevangenen van het PLvrouwenkamp - moeder – Krystyna Paprocka - getrouwd in Meppen door een Poolse aalmoezenier natuurlijk en in het gemeentehuis geformaliseerd, zoals dat toen allemaal ging. De oorlog is voorbij en de groep Polen werd verdeeld over Nederland, daar terugkeer naar Polen-ondanks beloften niet mogelijk was. Er ontstonden pl enclaves in Roermond, Venlo, Vlissingen Oosterhout, Breda. Natuurlijk ook in Zeeuws-Vlaanderen met alle veldslagen daar.

Maar in Breda – 1955- Ik was een jaar of 7-8. Er was in Breda een Poolse club in de vissersstraat bij een mevrouw Ukaczynska. Daar werden packi,, favorki, bigos en andere lekkernijen gebakken en gekookt. Daar was elke week feest. Iedereen was jong. Iedereen probeerde wat van het leven te maken in dit vreemde land, met de hoop weer terug te gaan naar Polen. Er werd

gezongen en gedanst. Polonia _een dansgroep werd opgericht. Galas voor de muziek (accordeon) Konjuczek voor de dansuitvoeringen- cuber (werkt als etaleer bij raming voor entourage en versieringen(altijd prachtig) wat een kunstenaar> wladek Zemieniecki was duidelijk de baas. Als hij sprak verstomde de rest. Hij was de zakenman van het geheel. Mucharowski had een mooie stem Trela was een lange slungel met grote ogen en grote oren en die had elastieken benen. Wat plezier bij het dansen gehad. Ukaczynska zorgde voor het eten en drinken en beheerde de bar. Uiteraard door mij- in de bediening - geholpen. Mijn pa en ma waren polen, dus ik moest overal mee naar toe. De meesten hadden Nederlandse echtgenoten (behalve bijvoorbeeld Galas) en die kinderen moesten op tijd naar bed. Polonia ging naar allerlei evenement waar polen geëerd werden. Meerseldreef, Naar Driel bij mevr Baltussen en er waren veel optredens in België.. Feesten waren dat. Maar intussen ging het gewone leven ook door. Mijn pa bijvoorbeeld wilde automonteur zijn. Sprak geen woord Nederlands. Maar in breda was de fima Sas (een grote bakkerij) die had dhr Gunst. Gunst zorgde ervoor, dat de polen toch hun diploma's haalden. Bij de fiat garage in Ginneken was iemand die die diploma's afnam voor automonteur. Die deed bijvoorbeeld zilverpapier tussen de ontsteking en mijn pa moest dan de auto repareren en als dat lukt – ik tolkte wat als kind. Ik sprak al redelijk Nederlands (was natuurlijk pl opgevoed) Zo kregen de polen toch officieel diploma's. Iedereen gunde ze dat, want het waren natuurlijk onze bevrijders!!! Zo kon je ook als pools strijder je zwemdiploma halen in het sportfondsen bad. Dat was in de buurt van een watertoren in de stad bij een friteskraam”chris. Trela heeft ook – had als hobby fietsen nakijken_ zo zijn diploma behaald in Teteringen volgens mij of Hank. Daar was ook een fietsenmaker die dat wel wilde en kon doen voor de Polen. Maar er waren ook duister kanten; Mijn vriendje Eddy cuber woonde in het Ginneken. Was vaak ziek en mocht dan niet buiten spelen. Mijn moeder was bevriend met zijn moeder en als we dan daar waren gingen we vaak met haar naar een grote boom op het plein. Daar was een soort medisch centrum en daar was iemand die luisterde naar de verhalen van mijn moeder. Ik tolkte daar war daar wat en zo kon mijn moeder – Traumas- !! vertellen over het kampleven. Angsten en vernederingen en veel meer. Over het smokkelen van worsten en weet ik het allemaal. Als kind vervelend, maar achteraf zijn dat goede gesprekken geweest voor de trauma's die mijn moeder natuurlijk had na de oorlog. We woonden in de Oude van Hornestraat 10 b. Tegenover ons was de kazerne en daar was een loods, waarvan de deuren openende naar onze straat. Daar waren militairen bezig met schilderen van hun voertuigen. Wij hadden Trela en dus had ik al heel snel een step. Met Koninginnedag was de step oranje en hij heeft vele kleuren gehad dankzij die militairen daar. Als ik de straart uitreed op rolschaatsen of step, ging ik rechtsaf en moest door de “ gampel” en door een poort en kwam bij Cafe franek Mucharowski terecht op de haagdijk. Daar speelde ik vaak met Krystyna (even oud) .De echtgenote van Franek (Janina Walkiewicz) Had met mij moeder in het verzet in Warschau gezeten en samen ook in het vrouwenkamp. Konden goed met elkaar overweg. Zullen vaak wel gesproken hebben en samen het een en ander verwerkt. Ik was jong en mocht van de café gasten vaak een munt in de muziekmachine gooien en dan schalde door het café he bekende “ oh, oh bernadine “ weer door de zaal. Mooie tijd. Met krystyna hebben we natuurlijk heel wat afgespeeld. Intussen kwamen bij ons thuis ook Komar – intussen leraar op de kma – en zijn een schotse vriend van de kma en daar moest ik van leren schaken. Ook allemaal prachtig. Later waren we iets ouder en er kwam een poolse school. Daar moest pools geleerd worden, aar dat heb ik twee weken gedaan. Wespraken thuis altijd pools, dat was verloren tijd. Had ik wel pools kunnen leren schrijven. Poolse school is niet lang gebleven. Polonia voor de volgende generatie werd opgericht. Konjuszek als dans leraar. Galas nog steeds voor de muziek. Mevrouw galasowa als art direktor denk ik en ook mijn

moeder was er altijd. Die zong mooi, samen met radke en Wladek en ze maakte de kostuums. Maar dat dedem meer dames.. Leden waren zover ik nog weer Marisja, Irka, krystyna, Aniela, Jan, Karol, Albin, Zosia van de poolse slager met later vriend en ik kan zo de gezichten zien, maar niet meer de namen. Als Poolse aalmoezenier hadden we Capucijnermonnik die door heel Europa reisde en alleen preekt in het Poolse: Dombek en bij Deja ben ik misdienaar geworden. We reisden naar de diverse Poolse kapellen om daar de mis te doen voor de polen en dan werd er fantastisch gezongen Boze cols enz. Venlo, Vlissingen, Oosterhout, Breda en Venlo en af en toe Grave (het blindeninstituut.) En soms naar een Maria klooster ergens bij Geldrop. Daar waren pools nonnen gekomen. De Poolse aalmoezenier reed in een Daf 44. Ook Galas ging vaak mee als organist en accordeonist. Zingen onderweg. Ik heb nog een Poolse Play list van spotify met alles wat indertijd gangbaar was. Wie heeft er nog een goed nl recept van Favoriet en pack??

Mocht je iets willen zeggen of wat dan ook: Woznia@gmail.com